

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “โทมนัส – ทุกข์ใจ, ไม่สบายใจ”

คำว่า โทมนัส เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง [อ่านตามภาษาบาลีว่า โท - มะ - หัด - สะ มีรากศัพท์มาจากคำ ๒ คำ รวมกัน คือ คำว่า ทู (เสีย, ไม่ดี) กับคำว่า มน (ใจ) แปลง อุ เป็น โอ สุต มาจาก ภาว (ความเป็น) จึงรวมกันเป็น โทมนัส] เขียนเป็นไทยได้ว่า โทมนัส แปลว่า ความเป็นผู้มีทุกข์ใจ ความทุกข์ทางใจ ความเสียใจ ตามข้อความจากพระสูตรตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิเทศ ว่า “ความทุกข์ทางใจ มีลักษณะบีบคั้นใจ ชื่อว่า โทมนัส”

ตัวอย่างลักษณะของบุคคลผู้ถูกความทุกข์ทางใจครอบงำ มีดังนี้

“บุคคลผู้เต็มไปด้วยทุกข์ทางใจ ย่อมสยายผม ย่อมขยี้อก ย่อมกลิ้งเกลือกไปมา ย่อมโดดเหว ย่อมนำศัสตรามา ย่อมเคี้ยวยาพิษ ย่อมเอาเชือกแควนคอ ย่อมเข้าไปสู่กองไฟ เป็นผู้มีใจเดือดร้อน โดยประการ นั้นๆ เป็นผู้มีจิตรุ่มร้อนอยู่ ย่อมคิดถึงเรื่องวิปริตนั้นๆ”

(จาก สัมโมหวิโนทนี อรรถกถา พระอภิธรรมปิฎก วิภังคปกรณ์)

ตราบใดที่ยังไม่ได้รู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอนาคามีบุคคล ยังเป็นผู้ไม่พ้นจากทุกข์ใจ เสียใจ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุ คือ กิเลส เพราะยังมีกิเลส จึงยังไม่พ้นจากทุกข์ใจ ซึ่งเป็นกิเลสทุกข์ กล่าวคือ ทุกข์เพราะกิเลส เช่น ทุกข์เกิดจากการพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก ทุกข์เกิดจากการพบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่ชอบใจ เมื่อประสบกับสิ่งดังกล่าว ผู้ที่ยังดับโทสะยังไม่ได้ ก็ย่อมเกิดความทุกข์ใจ มีความประพฤติเป็นไปในลักษณะต่างๆ เป็นอกุศลจิตประเภทโทสมูลจิต (จิตที่มีโทสะเป็นมูล) มีโทมนัสเวทนา ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ไม่สบายใจเกิดร่วมด้วย

เพราะยังมีกิเลสนี้เอง จึงฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรชานั้น เป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้ฟัง ได้ศึกษาอย่างแท้จริง เพราะสามารถนำออกไปจากทุกข์ทั้งปวงได้จริง นำมาซึ่งประโยชน์ในโลกนี้ ประโยชน์ในโลกหน้า และประโยชน์อย่างยิ่ง คือการรู้แจ้งอริยสัจธรรม ประจักษ์แจ้งพระนิพพานดับกิเลสถึงความเป็นพระอริยบุคคลชั้นต่างๆ

ในชีวิตประจำวัน สิ่งที่เป็นสาระที่สำคัญที่สุดในชีวิต คือความเข้าใจพระธรรม ผู้ที่ได้สะสมเหตุที่ดีมาแล้ว เห็นประโยชน์ของความเข้าใจพระธรรม จึงฟังพระธรรมด้วยความตั้งใจเพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้องตรงตามพระธรรม บุคคลผู้ที่ได้ศึกษาพระธรรม ฟังพระธรรมเป็นปกติบ่อยๆ เนื่องจากไม่ขาดการฟัง ย่อมเป็นเหตุให้ความเข้าใจเจริญขึ้น ขณะที่เกิดความเข้าใจนั้น ย่อมไม่ทุกข์ใจ เพราะในขณะนั้นจิตเป็นกุศลประกอบด้วยปัญญา ขณะนั้นอกุศลเกิดไม่ได้ เมื่อมีความเข้าใจเจริญขึ้นไปตามลำดับ ย่อมจะทำให้รู้จักตัวเองตามความเป็นจริง รู้ว่าสิ่งใดควรกระทำ สิ่งใดควรเว้น

อะไรเป็นประโยชน์ อะไรเป็นโทษ แล้วกระทำสิ่งที่ควรกระทำ เว้นสิ่งที่ควรเว้น ย่อมจะทำให้เป็น
ผู้อยู่เป็นสุขตามสมควร ดำเนินชีวิตเป็นไปในทางที่ถูกต้องยิ่งขึ้น เป็นชีวิตที่ประเสริฐกว่าชีวิตของ
ผู้ที่ไม่ได้ศึกษาพระธรรมหรือศึกษาแต่ศึกษาผิด ปฏิบัติผิด แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ก็ยังไม่พ้นจากทุกข์
เพราะยังไม่ได้ดับกิเลสอะไรๆ เลย อกุศลยังเกิดขึ้นได้ตามเหตุปัจจัย จนกว่าจะมีปัญญาเจริญขึ้น
จนถึงขั้นที่สามารถดับกิเลสทั้งหลายได้ ทุกข์ก็จะเบาบางลงไปตามลำดับ กว่าที่จะถึงตรงนั้นได้ ก็ต้อง
ได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com , โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]